

KUR'AN VE BİLİMİN IŞIĞINDA MEKÂN – ZAMAN GİZEMİ

Fevzi ACEVİT

© Copyright 2026

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa Tasarımı
978-625-375-925-4	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Kur'an ve Bilimin Işığında Mekân – Zaman Gizemi	47518
Yazar	Baskı ve Cilt
Fevzi ACEVİT	Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü	Bisac Code
Yasin DİLMEN	ARC025000
	DOI
	10.37609/akya.4056

Kütüphane Kimlik Kartı
Acevit, Fevzi.
Kur'an ve Bilimin Işığında Mekân – Zaman Gizemi / Fevzi Acevit.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2026.
445 s. : resim, şekil. ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253759254

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Değerli okurlarım İlahi vahyin mesajı bize insanın, evrenin (âlem /kâinat /kozmos) ve doğanın Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an gibi Allah'ın mesajı birer kitap olduklarını ve **okunmaları gerektiğini** bildiriyor. Bilim adamları da aslında, bu ilahi emrin bilincinde olarak ya da olmayarak, bu çağrışı izlediler insanı, doğayı, maddeyi, evreni incelediler. Gök cisimlerini gözlediler. Evrenin işleyişini sağlayan doğa yasalarını keşfedip çözümleyip anladılar.

İnsan doğasındaki merak dürtüsü arayışa dönüştü de insan bilimi işte böyle doğdu. Evrenin %4'ünden biraz fazlası. Doğa yasaları ve insanın anatomik yapısı işte bu sayede bilinir hale geldi.

İnsan arayışta olan varlıktır, âlemi ve varoluşunu sorgular...evren, insan, doğa... bütün bunlar gerçekten varlar mı yoksa hepsi birer algıdan ya da yanılısamadan mı ibarettir, der.

Zaman da insan için öyle değil midir nedir biliyor muyuz?

Bu belgesel kitapta bendeniz de aynı yolu izledim değerli okurlarım: Mekân zaman insan varoluşu gizemi sorularının cevaplarını dinde, bilimde, felsefede, mitolojilerde araştırdım. Güvenilir kaynaklardan olan bilgileri görüşleri derledim. Kavramsal açıklamaları ve düşünür yorumlarını ekledim. Ortaya elinizdeki belgesel kitap çıktı.

Belgeseller tek bir kişinin eseri olarak ortaya çıkmaz. Belgeseller düşünen araştıran insanların sağladığı bilgi birikiminin ürünü olarak oluşup ortaya çıkar.

Kitapta değerlendirdiğim bilgileri, yorumları üreten bilim insanlarına, muhteşem bir felsefe literatürü oluşmasına katkı koyan düşünürlere, Kur'an'ın kutsal beyanlarını yorumlayıp açıklayan müfessirlere şükranlarımı arz ediyorum. Değerli okurlarıma bu eseri, anlama yolculuklarında yararlandıkları kaynaklardan biri olması dileğim ve saygılarımla sunuyorum.

Fevzi Acevit - Şubat 2025

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Yn.: Yazarın Notu

İÇİNDEKİLER

1) İŞİĞA AÇILAN KAPI VE İNSAN	1
İnsan Nedir Nasıl Tanımlanır	2
Kur'an'ın Tanımladığı İnsan	3
Varoluşun İki Yüzü ve İnsan	6
Anlama Yolculuğu ve İnsan	8
Mekân Gizemi.....	9
Mekân ve İnsan	10
Peki evrenin mekânı nedir?	10
2) EVRENSEL VAROLUŞUN ESRARLI YANLARI	13
Planck Çağı	15
Zaman ve Mekânın Tarihçesi.....	15
Enerji ve Madde.....	17
3) VARLIK, HİÇLİK/BOŞLUK/YOKLUK.....	23
Halâ (Vakum/Boşluk)	25
4) GÖZLEMCİ ETKİSİNİN ESRARLI GÜCÜ.....	35
Boşluktaki Sonsuz Olasılıklar Kaosu	36
Higgs Bozonu (Tanrı parçacığı).....	41
Alanlar ve Higgs Alanı	42
Mutlak Sıfır	43
Mutlak Sıfırı Aşmak.....	45
5) MADDE EVRENİNİN SIR NOKTALARI	45
Evrenin Boşlukta Belirşi	46
Evrenin Varoluşu Kuramları	47
Karanlık Enerji Etkisi.....	48
Metafizik Nedir?	48

%100 Enerjiye Dönüşen Tek Mekanizma	52
BİR Nasıl Çok Görünür	52
6) EVREN SONLU MU SONSUZ MU	61
Bilinen Evren	63
Evrenin Uzak Geçmişine Bakış	65
Evrenin Boyutları	65
Yer ve Güneş Merkezli Evren Teorileri.....	67
Güneş Merkezli Evren	67
Kritik Yoğunluk ve Evren'in Yazgısı	70
Bilimsel Kıyamet Senaryoları.....	71
Güneş Sisteminin Kıyameti	71
Evrenin Sonu Nasıl Gelecek.....	72
Bu Bilgiler Bize Neleri Öğretip Gösteriyor.....	73
Yeni Bir Evren mi Doğacak.....	74
Ayetlerle Bilimin Buluştuğu Nokta.....	74
7) İNSANIN MEKÂNI	81
İnsanın Kozmik Adresi	82
Samanyolu Gökadası Nasıl Oluştur.....	83
Güneş Sistemi Oluşuyor.....	84
8) DÜŞÜNCE TARİHİNDE MEKÂN ANLAYIŞLARI	87
8.1. Eukleîdēs (MÖ 330-275)	89
8.2. Parmenides (MÖ 515-460).....	90
8.3. Elealı Zenon (M.Ö 490-430).....	91
8.4. Empedokles (M.Ö. 495-430)	93
8.5. Anaxagoras (M.Ö 500-428)	95
8.6. Demokritos (MÖ 460-370).....	97
8.7. Platon (Eflatun) Mekân Anlayışı (M.Ö. 427-347).....	98
8. 8. Aristoteles'in Mekân Anlayışı (M.Ö 384- 322).....	99
8.9. İslam Düşüncesinde Mekân Anlayışları.....	101
8.10. el-Kindi (801-873).....	102
8.11. Farabi (871-72- 951).....	104
8.12. İbn-i Sina (980-1037).....	106

8.13. İmam Gazali (1058-1111).....	109
8.15. Muhammed İkbāl (1877-1938)	114
8.16. John Locke (1632-1704).....	115
8.17. Rene Descartes (1596-1650).....	115
8.18. Isaac Newton (1643-1727)	116
8.19. G. W. Leibniz (1646 -1716).....	118
8.20. David Hume (1711-1776)	120
8.21. İmmanuel Kant (1724-1804).....	125
8.22. Francis Herbert Bradley'in	126
8.23. Jules Henri Poincare'nin	128
8. 24. Henri Luis Bergson(1859-1941)	129
8.25. Alfred North Whitehead (1861-1947).....	131
8.26. Herman Minkowski (1864-1909).....	131
8.27. Ernst Mach (1838-1916).....	132
8.28. Albert Einstein (1879-1955).....	133
8.29. Mekân Nedir Ne Değildir	135

9) ZAMAN GİZEMİ.....143

9.1.Düşünce Tarihinde Zaman Tartışmaları.....	144
9. 2. Zaman Tanımlamaları.....	147
9.3. Değişim, Hareket, Hız, Zaman İlişkisi.....	150
9. 4. Döngüsel Zaman	158
9.5. İnsan ve Kozmos	160
9.6. Ay, Güneş, Yıldızlar ve Zaman	162
9.7. Friedrich Nietzsche'nin Bengi Dönüş Tezi	165
9. 8. Türklerde Zaman ve Tanrı	167
9.11. Taoizm ve Çin	169
9.10. Hinduizm ve Budizm'de	178
9.11. Zamanı Ölçüp Yapılandırmanın Tarihçesi	182
9.12. Maya Uygarlığı ve Takvimi.....	193
9.13. Aztek Uygarlığı ve Takvimi.....	200
9.14. İnka Uygarlığı ve Takvimi.....	203
9.15. Antik Yunan Takvimi.....	210
9.16. Antik Roma İmparatorluğunda Zamanın Ölçülmesi (M.Ö 758).....	214

10) ANTİK ÇAĞ'DA UZAY ZAMAN FELSEFESİ	221
10.1. Bilimsel Düşüncenin Doğuşu	222
10.2. Anaksimandros ve Evrim Teorisi	224
10.3. Baruch Spinoza (1632-1677)	224
10.4. Hans Reichenbach (1891-1953)	225
10.5. Orhan Hançerlioğlu (1916-1991)	226
10.6. Zaman Bölünebilir mi	226
10.7. Heredotos (MÖ 450)	227
11) ANTİK YUNAN DÜŞÜNCESİNDE TANRISAL, İNSANİ VE DOĞAL ZAMAN ANLAYIŞLARI	229
11.1. Parmenides (M.Ö 515-460)	229
11.2. Herakleitos (MÖ 535 ? - 475)	230
11.3. Sokrates (MÖ 469- MÖ 399)	230
11.4. Platon (Eflatun)	231
11.5. Aristoteles (MÖ 384 –322)	242
11.6. Tarih ya da Çizgisel Zamanın Doğuşu	246
12) TEK TANRILI DİNLERDE ZAMAN	251
12. 1. Eski Ahit'e Göre Zaman	252
12.2. Vaktin Ölçülmesi-İlk Musevi Takvimi	254
12.3. Rabbani Dönemin Zaman Anlayışı	259
12. 4. Hristiyanlıkta Zaman Anlayışı	270
12.5. Hristiyanlıkta Zamanın Yaşama Uyarlanması	273
12.6. St. Augustinus Düşüncesinde Zaman	275
12.7. Dua Saatleri Paskalyanın Hesaplanması	278
12.8. St. Thomas Aquinas'ın	283
12.9. Kur'an-ı Kerim'de Zaman	286
12.10. İslâm Düşüncesinde Zaman	293
12.11. İslâm'ın Zamana Getirdiği Özgün Bakış Açısı	307
12.12. İslam Topluluklarında Takvim	311

13) YENİ VE YAKIN ÇAĞ DÜŞÜNÜRLERİNİN ZAMAN ANLAYIŞLARI	317
13.1. Newton'un Mutlak	319
13.2. Prof. Pierre Gassendi (1592-1655)	320
13.3. Descartes (1596-1650)	320
13.4. John Locke (1632-1704)	321
13.5. Immanuel Kant (1724–1804)	322
14) ZAMAN-MEKÂN DENEYSSEL MİDİR.....	323
14.1. Gottfried Leibniz (1646-1716)	325
14.2. George Berkeley Felsefesi (1685-1753)	325
14.3. Baruch Spinoza (1632-1677)	326
14.4. David Hume (1711-1776)	327
14.5. G. W. Friedrich Hegel (1770-1831)	327
14.6. Karl Marx Düşüncesinde Zaman (1818-1883)	329
14.7. Lenin (1870-1924) "Kendinde Şey Olarak Zaman"	331
14.8. Albert Einstein'da Zaman (1879-1955)	332
14.9. Georg Lukacs Düşüncesinde Zaman (1885-1971)	338
14.10. Hans Reichenbach (1891-1953)	339
14.11. Louis Pierre Althusser (1918- 1990)	339
14.12. Stephen William Hawking	341
15) SEZGİCİLİK (HENRİ LOUIS BERGSON- 1859-1941).....	349
16) MARTİN HEİDEGGER (1889-1976)	359
17) ŞÜPHECİ DÜŞÜNÜRLERİN ZAMAN ANLAYIŞI	363
18) MCTAGGART'IN ANALİTİK ZAMAN FELSEFESİ	367
19) 20.YÜZYILDAKİ ZAMAN FELSEFESİ TARTIŞMALARI.....	371
20) MUHAMMED İKBAL (1877-1938)	383
21) VAROLUŞUN ZAMANSAL YÖNLERİ NİHAİ DOĞASI	393
22) MÜSLÜMAN DÜŞÜNÜRLERDE ZAMAN PROBLEMİ	409
23) "AHMET HAMDİ TANPINAR ŞİİRLERİNDE ZAMAN"	415
SON SÖZLER	423
EK BİLGİLER	429
KAYNAKÇA	433

KAYNAKÇA

- Bedia Akarsu TDK Felsefe Terimleri Sözlüğü, 1975.
- Afşar Timuçin Felsefe Sözlüğü, 2004. Geride Kalan Bölümlerde Yararlanılan Kaynaklar
- Aristoteles-Augustinus-Heidegger (2007). Zaman Kavramı, çev.: Saffet Babür, Ankara: İmge Kitabevi
- Bergson, Henri (1986). Düşünce ve Devingen, çev.: Miraç Katırcıoğlu, Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları
- Çüçen, A. Kadir (1997). Heidegger'de Varlık ve Zaman, Bursa: Asa Kitabevi
- Dağ, Mehmet (1973). İslâm Felsefesinde Aristocu Zaman Görüşü, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. XIX, ss. 97-116,
- Elade, Mircea (2001). Mitlerin Özellikleri, çev.: Sema Rifat, İstanbul: Om Yayınevi Enginün İnci, Zeynep Kerman (2008).
- Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Başbaşa, İstanbul: Dergâh Yayınları Kalın, Faiz (2005).
- Felsefe ve Bilimin Işığında Kur'an'da Zaman Kavramı, İstanbul: Rağbet Yayınları Kaplan, Mehmet (1975). Cumhuriyet Devri Türk Şiiri, İstanbul: Dergâh Yayınları Kaplan, Mehmet (1982).
- Tanpınar'ın Şiir Dünyası, İstanbul: Dergâh Yayınları Kolcu, Ali İhsan (2002).
- Zamana Düşen Çılgılık, Ankara: Akçağ Yayınları
- Okay, M. Orhan (2010). Bir Hülya Adamının Romanı: Ahmet Hamdi Tanpınar, İstanbul: Dergâh Yayınları
- Soykan, Ömer Naci (1995). Kuram Eylem Birliği Olarak Sanat-Schelling Felsefesinde Bir Araştırma, İstanbul: Kabalcı Yayınevi Tanpınar, Ahmet Hamdi (1982). Edebiyat Üzerine Makaleler, İstanbul: Dergâh Yayınları
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (1994). Bütün Şiirleri, İstanbul: Dergâh Yayınları.